

# Toompihlakas – ilus väike marjapuu

**Toompihlaka marjade eri maitsetest saab aimu Piiri pere aias Pollis. Ei ole ka ime, sest Robert Piir on toompihlaka uurimisega tegelnud aastakümneid.**

Roberti Piiri raamat “Vähetuntud marjad aias” (Maalehe Raamat 2008) annab teiste marjakultuuride kõrval ilusa ülevaate ka toompihlaka (*Amelanchier*) liikidest ja sortidest. Siiski pole ta esimene, kes neid põõsaid kiidab – enam kui 70 aastat tagasi ärgitas toompihlakaid kasvatama Alfred Kivisild. Aga alanud okupatsioon ja sõda ei lasknud soovitud teoks saada. Nõnda näebki toompihlakaid praegu vaid mõnes üksikus aias. Enamasti on see tähk-toompihlakas (*A. spicata*), mis kasvab paari meetri kõrguse põõsana.

Tähk-toompihlaka marjad on väikesed, kuid meeldiva maheda maitsega ja juba juuli lõpus küpsed. Põõsas ise on kasvutingimuste suhtes leplik ja saab hakkama ilma erilise hoolduseta. Põhja-Ameerikast pärit liigile paistab meie kliima meeldivat, ta levib lindude vahendusel ja tunneb ennast Lõuna-Eesti liivakal pinnasel juba üpris koduselt.

## Leid rannaluitelt

Kes aga mai keskel Vidzeme maanteed ehk kunagist Riia–Pihkva kivitööd mööda naabrite pealinna sõidab, näeb kohati männiku all õitsevaid toompihlakapuhmaid. Meie botaanikud on tähk-toompihlaka paigutanud musta raamatusse ehk invasiivsete liikide hulka: need on sellised võõrliigid, mis võivad ohustada meie loodusliku floora tasakaalu.

Aga olgem ausad – milline meie kodumaine liik pole mitte kunagi olnud invasiivne? Viimase 13 000 aasta jooksul on taimestikku tasakaalust välja viinud küll kuusk ja kask, küll tamm ja pöök. Taimestik lihtsalt muutub, küsimus on ainult tegurites, millest see oleneb, ja muidugi ajamootmes.

1970. aastate alguses hakkasid Läti botaanikud taimestikku uurima taimegeograafiliste rajoonide kaupa. Saul-

krasti rannaluitelt leidsid nad tähk-toompihlaka suureviljalise vormi, mis tasapisi äratas dendroloogide ja marjakasvatajate huvi. Viimastel aastatel on seda ka vähehaaval levitatud.

Tähk-toompihlakas sobib üksikpõõsana aeda või taluparki, aga ka madalaks vabakujuliseks hekiks. Tundub, et jänesed temast eriti ei hooli, nõnda võib põõsaid istutada ka teeveerde või põllupeenrale. Ainus puudus on ehk see, et kõik marjad ei küpse korraga ja üleküpsenud kipuvad vihmasel ajal lõhenema.

Üsna sarnane madal põõsas on ka puis-toompihlakas (*A. arborea*), Robert Piiri marjaraamatus on see nimetatud pikalehiseks toompihlakaks. Puis-toompihlakat peavad paljud uurijad kanada toompihlaka (*A. canadensis*) teisendiks.

## Pronksikarva kaunitar

Kenaks väikeseks põõsaspuuks kasvab hübriidne Lamarcki toompihlakas



Puis-toompihlakas õitseb Kubjal mai lõpus.

(*A. x lamarckii*). Puu on eriti ilus õitsemise ajal: suured valged õied noorte pronksjate lehtede taustal. Kannab juuli lõpus jõhvikasuurseid siniseid mahlakaid marju. Ilusat puukest kimbutavad talvel jänesed, noores eas vajab ta kindlasti kaitset. Ta sobib ka kuni paari meetri kõrguseks hekiks, korrapärase vormiga hekki püüga pärast õitsemist.

Päris viljapuuna kasvatamiseks sobivad kõige paremini mitmed lepalehise toompihlaka (*A. alnifolia*) sordid.

Kõige suuremate ja maitsevamate viljadega on nendest ‘Thiessen’. Rajad sinakasmustad viljad valmivad peaaegu üheaegselt juuli lõpus.

Välismaalt uuemaid sorte ostes uurige kindlasti taimepassi: toompihlakas on viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia*) üks võimalikke peremeestaimi, haige taimega võite oma aeda saada ohtliku nakkuse.

**REIN SANDER**

REIN SANDER



Lamarcki toompihlakas Piiride aias Pollis. Noored marjad on veel punased ja toorevõitu.



Sama põõsa marjad. Kui kohe ei söö, kipuvad lõhenema.